

How Do You Say?

The Rabbinic Art of Relaying Bad News

Dena Weiss – weiss@hadar.org
 Winter Lecture Series - 2022

BeMidbar 20:22-29	במדבר כ:כב-כט
²² They set out from Kadesh, and the Israelites, the whole congregation, came to Mount Hor. ²³ Then the Lord said to Moses and Aaron at Mount Hor, on the border of the land of Edom, ²⁴ “Let Aaron be gathered to his people. For he shall not enter the land that I have given to the Israelites, because you rebelled against My command at the waters of Meribah. ²⁵ Take Aaron and his son Eleazar, and bring them up Mount Hor; ²⁶ strip Aaron of his vestments, and put them on his son Eleazar. But Aaron shall be gathered to his people, and shall die there.” ²⁷ Moses did as the Lord had commanded; they went up Mount Hor in the sight of the whole congregation. ²⁸ Moses stripped Aaron of his vestments, and put them on his son Eleazar; and Aaron died there on the top of the mountain. Moses and Eleazar came down from the mountain. ²⁹ When all the congregation saw that Aaron had died, all the house of Israel mourned for Aaron thirty days. (NRSV)	{כב} ויסעו מקדש ויבאו בני ישראל כל העדה הר הֶהָר: {כג} ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בְּהַר הָהָר עַל גְּבוּל אֶרֶץ אֱדוֹם לֵאמֹר: {כד} יֵאָסֶף אֶהָרֹן אֶל עַמּוּי כִּי לֹא יָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר מָרִיתֶם אֶת פִּי לִמִּי מְרִיבָה: {כה} קַח אֶת אֶהָרֹן וְאֶת אֱלֵעָזָר בְּנֹו וְהַעַל אֹתָם הַר הָהָר: {כו} וְהַפְּשַׁט אֶת אֶהָרֹן אֶת בְּגָדָיו וְהַלְבַּשְׁתָּם אֶת אֱלֵעָזָר בְּנֹו וְאֶהָרֹן יֵאָסֶף וּמֵת שָׁם: {כז} וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וַיַּעַל אֶל הַר הָהָר לְעֵינֵי כָל הָעֵדָה: {כח} וַיִּפְשַׁט מֹשֶׁה אֶת אֶהָרֹן אֶת בְּגָדָיו וַיַּלְבֵּשׁ אֹתָם אֶת אֱלֵעָזָר בְּנֹו וּמֵת אֶהָרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ הָהָר וַיֵּרֶד מֹשֶׁה וְאֱלֵעָזָר מִן הָהָר: {כט} וַיֵּרְאוּ כָל הָעֵדָה כִּי גָוַע אֶהָרֹן וַיִּבְכוּ אֶת אֶהָרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל:

Yalkut Shimoni 764	ילקוט שמעוני סימן תשסד
The Holy Blessed One said to him: You will comfort him that he will bequeath his crown to his son, though you will not bequeath to your children. And dress his son Elazar with them—But isn't it the case that if a Kohen Gadol goes out in the priestly garments outside of the Temple mount, he absorbs 40 lashes because they are made of wool and linen?! Rather it comes to teach you that with the language that he used to bring him into the priesthood and said, take Aharon, with that same language he told him to go up to the mountain. And Moshe did as God commanded—to teach you that even though He gave him a difficult decree, he didn't withhold himself. And remove Aharon's clothing—he removed the priestly garments and then clothed Elazar, and then the second and the third. He said to him: Enter into the cave; and he entered into the cave. Extend your hand; and he extended. Close your mouth; and he closed. Shut your eyes; and he shut. At that time Moshe said: Fortunate is the one who dies in this way. That is why it says like your brother Aharon died—the death that you desired. And as the verse says the death of His pious is precious in God's eyes.	קח את אהרן וגו' והפשט את אהרן וגו'. א"ל הקב"ה הרי אתה מנחמו (שאתה) [שהוא] מוריש (כתרך לבנך) כתרו לבנו] מה שאין אתה מוריש לבניך. וילבש אותם את אלעזר בנו והלא אם יצא כהן גדול בבגדי כהונה חוץ להר הבית סופג את הארבעים שהם צמר ופשתים, אלא להודיעך שבלשון שקרבו לכהונה וא"ל קח את אהרן בו בלשון א"ל לעלות להר. ויעשה משה כאשר צוה ה' ללמדך שאף על פי שאמר לו גזרה קשה לא עכב. והפשט את אהרן את בגדיו הפשיטו בגדי כהונה והלבישו לאלעזר וכן שני וכן שלישי, א"ל הכנס למערה ונכנס למערה, עלה ופשוט ידיך ופשוט, קמוץ פוך וקמץ, עצום עיניך ועצם, באותה שעה אמר משה אשרי מי שמת במיתה זו, לכך נאמר כאשר מת אהרן אחיך מיתה שחמדת בה. זה שאמר הכתוב יקר בעיני ה' המותה לחסידי.
The Holy Blessed One said to Moshe: Do Me a favor and tell Aharon about the death since I am ashamed to say to him. Rav Huna said in the name of R. Tanhūm b. Hiyya: What did Moshe do? He woke up early in the morning and went to Aharon. He started to call: Aharon, my brother! He came down to him. He said: Why did you come here so early today? Moshe said: I was thinking about a Torah matter at night and it was very difficult for me, that is why I came so early to you. He said: What is the matter? He said: I don't know what it was, but I know that it was in Sefer Bereishit. Bring it and we'll read it. They took Sefer Bereishit and read it. At each and every section he said: The Holy Blessed one made well and created well. When they	אמר ליה הקב"ה למשה עשה טובה ואמור לו לאהרן על המיתה שאני בוש לומר לו. אמר ר' הונא בשם רבי תנחום בר חייה מה עשה משה השכים בשחרית והלך לו אצל אהרן התחיל קורא אהרן אחי ירד אצלו, א"ל מה ראית להשכים ולבא כאן היום, א"ל משה דבר מן התורה הייתי מהרהר בלילה ומתקשה לי הרבה לכך השכמתי ובאתי אצלך, א"ל ומה הדבר, א"ל איני יודע מה היה הדבר, אלא אני יודע שבספר בראשית הוא, הבא אותו ונקרא בו, נטלו ספר בראשית וקראו בו כל פרשה ופרשה

got to the creation of humanity, Moshe said: What should I say to humanity who brought death into the world? Aharon said: Moshe, my brother, don't speak of this matter. Don't we accept the decree of God? How were Adam and Havah created? How did they merit 13 *huppot*? As it says, **You were in Eden, the garden of God**. And how could he have eaten from the tree and have it said to him, **for you are dust**? Moshe said to him: After all this greatness this is what came to him?! Aharon said to him: And I who ruled over *Malakhei HaShareit* and you who stopped death— isn't our end to this?! How much longer do we have to live? Another 20?! Moshe said to him: Fewer. And he went down and down until he mentioned the day of the death. Immediately Aharon's bones felt his impending death. He said to him: Perhaps the matter is for me? He said to him: Yes. Immediately Israel saw that his stature was diminished. As it says, **all of the group saw**. Aharon said, my heart is vacant in my chest and the death terrors have fallen on me. He said: Do you accept death? He said: Yes. He said: Let us go up to Hor Hahar. Then all three of them, Moshe, Aharon, and Elazar went up before the eyes of all of Israel. If they had known that he was going up to die, Israel would not have let him and they would have prayed for mercy. But they thought that maybe the Divine Word had beckoned him. When they went up a cave was opened for them and they saw a heavenly bed. And Aharon would take off one garment and Elazar would wear it and he would be wrapped by a cloud. Moshe said: Aharon, my brother. What do you see? Miriam died and you and I took care of her. You are dying and you see me and Elazar taking care of you. But if I die, who will take care of me? The Holy Blessed One said: By your life. I will take care of you. As it says, **He buried him in a valley**. The Holy Blessed one said: Go out of here. When they left, the cave closed up and Moshe and Elazar came down. And all of Israel are

ועל כל אחת ואחת אמר יפה עשה ויפה ברא הקב"ה, וכיון שהגיעו לבריאת אדם אמר משה מה אומר לאדם שהביא מות לעולם, א"ל אהרן משה אחי לא תאמר בדבר הזה אין אנו מקבלין גזרת אלקים וכו' היאך נבראו אדם וחווה והיאך זכו ליי"ג חופות שנאמר **בעדן גן אלקים היית** (יחזקאל כח יג) והיאך אכל מן העץ ונאמר לו **כי עפר אתה**, א"ל לאחר כל השבח הזה כך וכך הגיעו, אמר ליה ואני ששלטתי במלאכי השרת ואתה שעצרת את המות לא סופנו לכך עוד כמה שנים יש לנו לחיות עוד כ' א"ל קטנות הן היה יורד ויורד עד שהזכיר לו יום המות מיד הרגישו עצמותיו של אהרן גועו א"ל שמא בשבילי הוא הדבר א"ל הן, מיד ראו אותו ישראל שגרעה קומתו שנאמר **ויראו כל העדה**, א"ל אהרן לבי חלל בקרבי ואימות מות נפלו עלי א"ל מקובל עליך למות א"ל הן א"ל נעלה להר ההר, מיד עלו שלשתן לעיני כל ישראל משה ואהרן ואלעזר, אלו היו יודעין שהיה עולה למות לא היו ישראל מניחין אותו אלא היו מבקשין עליו רחמים, אלא שהיו סבורין שמא הדבור קראו, כיון שעלו נפתחה להם מערה ומצאו שם מטה מעשה שמים והיה אהרן פושט כלי אחד ואלעזר לובשו וערפל חתולתו, א"ל משה אהרן אחי מה אתה רואה מרים מתה ואני ואתה נטפלנו בה ואתה מת ואתה רואה לי ואלעזר מטפלין כך ואני אם מת אני מי מטפל בי, א"ל הקב"ה חייך אני מטפל בכך שנאמר ויקבר אותו בגי', מיד ירדה שכינה ונשקתו, א"ל הקב"ה צא מכאן כיון שיצאו נסתמה המערה ויורדין

looking at the fact that three went up, but only two came down and they split into three factions. One said that Moshe killed him out of jealousy and one said that Elazar killed him because he wanted to inherit the High Priesthood and one said that he died by way of Heaven. What did God do? He gestured to the <i>malakhim</i> and they opened the cave and brought out Aharon's coffin. And it was flying in the sky and the angels were praising/flying before it. And all of Israel saw it as it says, the community saw that Aharon passed. And what were they praising? He will come in peace, they will rest on their beds.	משה ואלעזר, וכל ישראל מביטין בהן שעלו שלשה ולא ירדו כי אם שנים, נחלקו לשלש כתות, אחת אומרת הרגו משה שהיה מתקנא בו, ואחת אומרת אלעזר הרגו שהיה מבקש לירש את הכהונה גדולה, ואחת אומרת דרך שמים מת, מה עשה הקב"ה רמז למלאכים ופתחו את המערה והוציאו ארונו של אהרן והיתה פורחת בשמים והמלאכים מקלסין לפניו וכל ישראל רואין אותו שנאמר ויראו כל העדה כי גוע אהרן, ומה היו מקלסין יבא שלום ינוחו על משכבותם:
--	---

Bava Metzia 59b	בבא מציעא נט:
They said: On that day, they brought all the pure things that R' Eliezer had declared pure and they burnt them with fire; they voted regarding him and excommunicated him. They said: Who will go and notify him? R' Akiva said: I will go, lest an improper person inform him and he will destroy the whole earth. What did R' Akiva do? He dressed in black and sat before him at a distance of four amot. Rabbi Eliezer said: Akiva, what is different today from all days? He said: My master, it seems to me that your friends distanced themselves from you. He too tore his clothes, removed his shoes and sat on the ground, his eyes flowed tears.	אמרו: אותו היום הביאו כל טהרות שטיהר ר"א ושרפום באש, ונמנו עליו וברכוהו. ואמרו: מי ילך ויודיעו. אמר להם ר"ע: אני אלך, שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו ונמצא מחריב את כל העולם כולו. מה עשה ר"ע? לבש שחורים ונתעטף שחורים וישב לפניו ברחוק ארבע אמות. אמר לו: ר"א: עקיבא מה יום מיומים? אמר לו: רבי, כמדומה לי שחבירים בדילים ממך. אף הוא קרע בגדיו וחלץ מנעליו ונשטט וישב על גבי קרקע, זלגו עיניו דמעות.

Midrash Mishlei 31:10	מדרש משלי לא
A story about R' Meir who was sitting and teaching in the Beit Midrash on Shabbat afternoon and both of his sons died. What did his mother do? She placed them both on the bed and placed a sheet over them. After	אשת חיל מי ימצא - אמרו מעשה היה ברבי מאיר, שהיה יושב ודורש בבית המדרש בשבת במנחה, ומתו שני בניו. מה עשתה אמו? הניחה שניהם על

Shabbat Rabbi Meir returned from the house of study to his own home. He said to her, “Where are my two sons?” She said to him, “They went to the Beit Midrash.” He said to her, “I waited at the Beit Midrash and I didn’t see them.” He was handed the cup for *havdalah* and he made *havdalah*. Again he said, “Where are my two sons?” She said, “They went somewhere else and are coming now.” She brought food for him, he ate and blessed after the meal. After he blessed after the meal, she said to him, “Rebbi, I have a question to ask you.” He said to her, “Say your question.” She said to him, “Rebbi, before today, a man came and deposited something in my keeping and now he has come back to take it. Shall we return it to him or not?” He said to her, “My daughter. If a person has a deposit he has to return it to its owner (*rav*).” She said to him, “Were it not for your opinion, I would not have given it to him.” What did she do? She took his hand and brought him up to that room. She brought him to the bed, and took the sheet from upon them. He saw both of them dead and placed on the bed. He began to cry and say, “My sons, my sons. My teachers! My teachers! My children by nature and my teachers who illuminated my face with their Torah.” At that point she said to R’ Meir, “Rebbi, isn’t this what you said to me? That I need to return the deposit to its owner?!” He said, “**HaShem gave and HaShem took. May HaShem’s name be blessed.**” R’ Hanina said: In this way she comforted him and his mind was put to rest, therefore it says: **Who can find a wife of valor!**

המטה ופרשה סדין עליהם. במוצאי שבת בא ר' מאיר מבית המדרש לביתו. אמר לה 'היכן שני בני?', אמרה 'לבית המדרש הלכו', אמר לה 'צפיתי לבית המדרש ולא ראיתי אותם', נתנו לו כוס של הבדלה והבדיל, חזר ואמר 'היכן שני בני?', אמרה לו 'הלכו למקום אחר ועכשיו הם באים', הקריבה לפניו המאכל ואכל ובירך, לאחר שבירך אמרה לו 'רבי, שאלה אחת יש לי לשאול לך', אמר לה 'אמרי שאלתך', אמרה לו 'רבי, קודם היום בא אדם אחד ונתן לי פקדון, ועכשיו בא ליטול אותו, נחזיר לו או לא?', אמר לה 'בתי, מי שיש פקדון אצלו, הוא צריך להחזירו לרבו', אמרה לו 'רבי, חוץ מדעתך לא הייתי נותנת אצלו', מה עשתה? תפשתו בידה, והעלה אותו לאותו חדר, והקריבה אותו למטה, ונטלה סדין מעליהם, וראה שניהם מתים ומונחים על המטה, התחיל בוכה ואומר 'בני! בני! רבי! רבי! בני בדרך ארץ, ורבי שהיו מאירין פני בתורתך!', באותה שעה אמרה לו לרבי מאיר 'רבי, לא כך אמרת לי—אני צריך להחזיר הפקדון לרבו?', אמר (איוב א כא): 'ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מבורך. אמר רבי חנינא: בדבר הזה נחמתו ונתיישרה דעתו, לכך נאמר **אשת חיל מי ימצא.**

Bereishit Rabbah 39:9

R. Yohanan said: **Go out from your land**—from your province. **From your birthplace**—that’s your neighborhood. **From the house of your father** - that is your father’s house. **To the land I will show you.** And why didn’t He reveal it to him? In order to make it dear to him and to give him reward for each and every

בראשית רבה לט:ט

אמר רבי יוחנן לך לך מארצך, מארפכי שלך. וממולדתך, זו שכונתך. ומבית אביך, זו בית אביך. אל הארץ אשר ארצך, ולמה לא גלה לו, כדי לחבבה בעיניו ולתת לו שכר על כל פסיעה ופסיעה, הוא דעתייה דרבי יוחנן, דאמר

step. That is R. Yohanan's opinion [in general] as R. Yohanan said: He said—**Please take your son, your only son.** He said: This one is his mother's only child and that one is his mother's only child. He said to him: **That you love.** He said—Are there limits to love? He said—**Yitzhak.** And why didn't He reveal it to him? In order to make it dear in his eyes and to give him reward for each utterance. As Rav Huna said in the name of R. Eliezer b. R. Yosi Hagelili—God makes the Righteous wait and dangles before their eyes. And then he reveals the reason for the matter.

רבי יוחנן (בראשית כב, ב): **ויאמר קח נא את בנך את יחידך**, אמר לו זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו. אמר לו **אשר אהבת**, אמר לו ואית תחומין במעיא. אמר לו **את יצחק**, ולמה לא גלה לו, כדי לחבבו בעיניו ולתן לו שכר על כל דבור ודבור, דאמר רב הונא משם רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי, משה הקדוש ברוך הוא ומתלא עיניהם של צדיקים, ואחר כך הוא מגלה להם טעמו של דבר.